

naj se na tisoče ljudem spodnesó tla izpod nog, vlada je na Dunaji — in takih malenkosti telegraf ne prinese do ušes vlade! Za vlado so to pač res malenkosti, otročarije, al za kmetijstvo so pa vendar-le nekaj, ker mu gre do kože. Res! Avstrija krvavi iz tisočero ran, in jaz sem popolnoma odsekove misli, namreč te, da postava od 14. junija 1868 ni edino kriva teh prežalostnih razmer.

Vlada si je vso to reč izdatno olajšala; še premišljevala ni, kje prav za prav so te žalostne razmere, ne z eno besedo se ni dotaknila od te (desne) strani ji podane interpelacije, ne črkice o njenem zapopadku ni zinila. Vendar pa je pozneje prav resnobno, po navadi prerokovalcev (avgurov) ne obraza spremenivši, rekla: „s tem je odgovorjeno na interpelacijo grofa Hohenwarta, Groholskega in tovarišev njunih. Lepo obnašanje res! (Dobro na desni.) Na interpelacijo celih kraljev in deželá tak odgovor! (Dobro! dobro! na desni.)

Ce se praša: kdo je Avstriji tolike rane vseká, in če se hoče dobiti popolnoma resničen odgovor, mora se reči: Vladajoča sistema! Mar ni borzijansk liberalizem tisti, ki za dóbe „ustavoverske“ nadvladuje politično situacijo? Niso li bili in niso mar „ustavoverna“ ministerstva mesó od mesá, duh od duhá onih ljudi, pri katerih se res ne sreberne žlice, kakor je nek list prav dobro omenil, pač pa milijoni goldinarjev v žep vtikujejo? Ni mar nekemu udu sedanjega ministerstva pod težo nekakih izdanih skrivnosti tako slabo postalo, da je moral za dalje časa iti na odpust? (Dobro, dobro!) Varati se tu ni mogoče! Ta sistema mogla je cveteti le pod plajščem centralistične liberalne dóbe, in če se ima čast Avstrije popraviti, morali bi vsi družniki tega ministra, kateremu je slabo prišlo, iti za njim v mir, a ne „cum dignitate“, ampak vsi ustavoverski stranki bi se moralo gospodstvo strgati iz rok.

Med vsemi onimi zvijačnimi besedami, s katerimi so novi svet slepili, sem vendar našel eno resnično, to namreč, da niso le oni krivi, ki so prosili dovoljenja za kak „švindél“, ampak tudi tisti, ki so ga dali. Če se npravnost, morala zvrne s stala, zvrne se mnogo drugih veličastnosti za njo. Marsikdo, ki je veljal za zastopnika ljudstva, želel je minister postati. Postal je. Ko pa je bil minister, je spodnje navzgor obrnil, razdjal cerkveno in državno veljavo, prinesel v razdjano deželo komunizem in lakoto, odločil z vzvišenim demokratičnim čutjem le po 4000 gold. pokojnine za ministre, si z besedovanjem in zvijačami zidal palače, nabasal si z milijoni in enakimi rečmi žep, potem je šel, pustivši „mnogo ljubljeno domovino“ v sili in nadlogi, in ti trajate dalje. — Kaj pa se ponuja in daje ugonobljenim deželam za odškodovanje? Pravna država morala bi vsaj osebno svobodnost, zastop deželnih zadev bolj pospeševati; a vendar je visoko oficijozni glavni list liberalizma moral javno priznati, da po volilni postavi so kmetiške občine v svojih pravicah prikrajšane, po tisti volilni postavi, katera je večino spravila liberalizmu v roke, je kmetom odvzeta — —

Predsednik (mu seže v besedo): „Jaz moram opomniti govornika, da se razgovarjamo zdaj o postavi zoper odrtijo.“

Poslanec Weber (nadaljevaje): „Jaz tako globoko tičim v uboštvu, da bi, če bi se kak drug hotel tje vleči, z veseljem mu svoj prostor odstopil. Vendar mislim, da govorim o pravi reči. — Omenil sem, da je oficijozni glavni časnik izrekel, da je kmet prikrajšan; a duševno bogato obdarjeni podvzetniki, katerim je deset božjih zapoved stara šara, so prišli do prijetnega spoznanja, da se ima njihova vest ravnati le po kazenski postavi, po oni kazenski postavi, katere paragrafi milijonarjem niso več strašni. Strašne pa so te postave

za tiste, ki nočejo sprejeti načel nezmotljivega liberalizma. Če bili bi časniki opozicije, potem utegnejo obhajati tisučletnice konfiskacij in v senci hladnih shramb zamorejo v liberalnem obziru zanemarjeni vredniki pod perutimizeló slavljenе tiskovne svobode obhajati Abrahamove praznike; oni, katerih ne zapró, pa se milujejo kot čudni, stari ljudje ali črnogledci. (Veselost.)

Glej na desno, glej na levo, glej kviško, glej doli, — povsod nezadovoljnost, revščina! Reči moram, slavna vlada je res tako daleč prišla, da ni nikomur več po volji. Pa kaj pravim? Nikomur? Sama sebi je po volji! (Veselost.) Ona živi, kakor pravi tukajšnji list, o slabih vspehih parlamenta, nazadnje pa se ziblje s sentimentalnim: „slovo vzeti, oh, slovo vzeti, to je težko“ — tako dolgo, da sladko zaspi. (Veselost.)

Ljudstvo strada vsega, a dovoljeno mu je delati dolgove, če mogoče, in v loterijo staviti. Imamo prav lepe postave, katere kaznujejo igre na srečo; stika se za takimi igralci po vseh kotih in luknjah, zasačeni igralci se kaznujejo po postavi; al glej! država vzdržuje prosto in slobodno največo, najnevarnejšo igro na srečo, in da vsak vé, kje se igra, je povsod napis: „C. k. loterijska kolektura.“ Zoper to igro ni nobene postave, noben državni pravdnik ne zatoži tistih, ki te igralne luknje vzdržujejo. Brez demoralizacije (pohujšanja) si slavna vlada ne more pomagati. (Veselost.) Loterija pobušuje in spriduje ljudi, to je gotovo, a vendar se mora vzdržati; saj je vendar bolje, da ljudstvo zadnji krajcar nese v loterijo, ko da bi ga neslo v založnico, hranilnico!!

Nerazumljivo, osupljivo je, kako more kaka vlada tako zanemarjati blagor tistega, ki državo redi in vzdržuje, kako more držati se pravila: „Rustica gens optima flens.“ (Kmet je najboljši, kedar joka.) Da slavna vlada za kmetijstvo nič, prav nič ne stori, to je znano vsemu svetu. Zato stori pa še manj za rokodetstvo, katero, ker je brez posestva, in tedaj vsled sploh oslabiljene obrtnije v največi sili, gré z mojsteriskim pismom „pro patria“ beračit, da si vsaj skromno hrani življenje svoje. Da to ne more dolgo tako biti, to bo lahko vsak sprevidel. Tako ali tako! Ali naj se napravi red, mir med narodi, dá kmetijstvu potrebne pomoči, obrtnijstvu zlata tla, ali pa — idite! (Veselost.) Tako ne bo! Saj to še zabava za stare bogove ni, če vlada, zapuščena po svoji lastni stranki, uskoči k opoziciji kot opozicija zoper lastno stranko. (Veselost.) „Habeant sua fata libelli“ — jaz mislim, tudi o ministerstvih to veljá, in cerkev pepelnično sredo pri pepeljenji kliče tudi ministrom mogočne besede: „Memento, quia pulvis es et in pulverem reverteris“ (Spomni se, da si prah in da se povrneš v prah.) (Splošna veselost.) Daj nam Bog kmalu politično pepelnico!“ (Splošna veselost in plosk.)

Ta govor je ustavoverce tako spehal, da so predlagali konec debate; pa predlog ta ni bil sprejet.

Mnogovrstne novice.

* *Magjarizem je zopet požrl slovansk znanstveni zavod:* ministerstvo ogersko namreč je z odlokom 12. novembra t. l. razdružilo „Matico slovensko“ v Slovačiji, češ, da je nepostavno postopala.

* *Na Pruskem se strašansko množi število begunov.* Ko jih je leta 1862 bilo le 1848, je teh begunov bilo leta 1872 že 10.690. To pač kaže, da je laž, če se zmirom in zmirom govori, da so Prusi radi vojaki. Čedalje več dolgov, več davkov, hiranje kupčije in obrtnije, čedalje več denarnih polomov: to je sad Pruskega

brezverstva. Po takem tedaj ne pomaga Prusom preganjanje katoliške cerkve nič?

* Zima je letos že prve dni tega meseca hudo pritisnila po vseh deželah našega cesarstva. Silni viharji s snegom so v severnih krajih hude zamete naredili, pa tudi pri nas na Krasu. Ko so ti potihnili, je nastopil hud mraz okoli 8. dne t. m. Tako so v Krakovi na Poljskem imeli 25 stopinj mraza, v Levovu in Tarnopolu 23, v Pragi 21, na Dunaji 13, celó v Trstu 6 stopinj po Cels. gorkomeru. V Ljubljani je dospel neke dni do 14 stopinj po Reaum.

Naši dopisi.

Iz gornje Ziljske doline na Koroškem 10. dec. (*Odkup duhovne bire ali kolekture.*) V zadnjem listu „Novic“ smo brali, da tudi na Kranjskem gré za to, da bi se kolektura, ki jo od starodavnih časov dobivajo duhovni od svojih faranov, odkupila, to je, v plačilo gotovega denarja premenila, in da je deželni odbor Kranjski sklenil pozvedovati po deželi, kaj mislijo prizadeti ljudje o tem odkupu. Stvar je važna in resnega prevdarka vredna, zakaj? — zato, ker misel na odkup se ni rodila nikjer, in tudi pri nas ne, v srcih ljudstva, ki je zmirom svojim duhovnom rado dajalo biro, več, če je bilo več pridelka, manj pa, če bilo ga je malo, ampak rodila se je v glavah liberalcev, ki po vseh kotih stikajo, kako bi pretrgali vsako zvezo duhovnov z ljudstvom, in jih v tesnejšo zvezo z davkarijami spravili, kjer bi se jim kedaj, če ne bi v vsem se vèdli tako, kakor jim svétna gospôska velevala, utegnili primeriti, da se jim začasno zapre, kar imajo v davkariji odkupljene bire dobiti. To je tisto „Maukorb höher hängen“ in spada med orožje na Pruskem že zeló razvitega „kulturkampf“, katerega dozda v Avstriji še ne čutimo tako zdatno, kakor v Nemčiji, dokler se nove verske postave izvršujejo v tako zvani „milder Form“. — Pa kam sem zašel s svojo pisarijo, hoteč le poročati, kako se je unidan vršila obravnava za odkup farovške kolekture v Rajzah. Večina odkupnikov nikakor ni bila z odkupom zadovoljna, rekši, da bi kakor dozda to malo reč raji v blagu dajali. Ker se tedaj kolektorni odkup ni tako po ceni skazal, kakor se je ljudem poprej pripovedovalo, in ker nekateri farani bodo imeli po 100 in tudi po 200 gold. odkupnega kapitala plačati, zato bilo je videti mnogo kislih obrazov in slišati nevoljnih glasov, ki so rekli: naj gre vsa odkupna razprava rakom žvižgat! Menda se takih glasov tudi pri vas na Kranjskem manjkalo ne bode.

Vojsko pri Idriji 10. dec. J. L. — 6. dne t. m. se je podal neki mož v Idrijo na sejm; proti večeru mu gre njegova žena naproti, ker se je bala, da bi se mu o hudem mrazu kaka nesreča ne pripetila; al reva je medpotoma oslabela in, ker so hiše daleč narazen, jej ni bilo mogoče kakega človeka doklicati ter je zmrznila. Njen mož jo je drugi dan iskal, pa je tudi ni mogel najti, ker je bila pravo pot zgrešila. Še le 8. dne t. m. zjutraj so jo našli, ko so k božji službi šli v cerkev. Mraz je pa pri nas res tako hud, da drevje poka.

Iz Borovnice 8. dec. J. B. — Imamo peteline na strehah, a tudi pe eline pod strehami, ki se kakor uni obračajo po vetru. To nam kaže sledeča historijca. Bilo je malo več ko pred letom, ko so imele biti pri nas volitve za občinski zastop; takrat je neki Borovničan s podpisom „več srenjčanov“ na vse kriplje delal za sedanjega župana, zdaj pa isti „Borovničan“ ga obira po časnikih in mu očita nemarnost itd. In kam vse to meri? Nikamor drugam, kot na to, da bi se sam rad

vsedel na županijski prestol! Zato se tudi vsem tištim, ki so mu bili pred letom trn v pèti, prikupuje in na vso moč hlina za skrbnega „očeta“ občinskega. No, na svetu je veliko mogoče, zakaj tudi to ne; al naj mi je dovoljeno vprašanje: zakaj pa kot svetovalec županstva svoje dolžnosti ni spolnil? Komu neki je bolj priročno bilo, pri šoli potrebno poskrbeti, ko ravno njemu? katerega le je bolj dolžnost vezala, županu pomagati težko butaro nositi, kakor ravno njemu, ki je županu butaro županstva naložil? Kdor želi čast županstva doseči, naj pustí hlinstvo na strani in naj odkritosrčno reče svojim srenjčanom: „možje, mene volite; jaz bom delal za blagor občine!“ In srenjčani utegnejo mu vroče želje spolniti in zaupanje do njega pridobiti, katerega si z dosedanjim obnašanjem le izpodkopuje. Tako je, brez zamere, dragi moj F.!

Iz Vipave. (*Čitalnica naša*) bode imela 19. decembra t. l. svoj redni občni zbor, k kateremu se vsi gospodje družbeniki vljudno vabijo. Odbor.

Iz Bizovika pod Ljubljano. (*Čitalnica naša*) ima prihodnjo nedeljo, to je, 19. t. m. popoldne svoj občni zbor. Predložil se bo sklep računa preteklega leta, potem bode volitev predsednika in zaslišali se na sveti posamesnih udov. Vljudno vabimo vse ude in druge goste, ki hočejo v naše društvo stopiti. Naj jih nikar ne straši ne mraz ne sneg, vsaj zima bo minula, pa bo zopet leto. Odbor čitalničin.

Iz Ljubljane. — Vsa pozornost je bila zadnjih 8 dni obrnjena na državni zbor Dunajski, kjer je zbornica poslancev obravnavala proračun za prihodnje leto. Pod težkimi, z nožem neborive logike dajanimi udarci od državnopravne stranke, katerih ustavoverci niso mogli odbiti z razlogi, so se začeli sami med seboj vjedati. Kar zboruje Dunajski zbor, niso se čule nikdar tako grozne zatožbe in pritožbe zoper vlado in njeno sistemo, kakor zdaj, — ministri vsi skupaj so jih slišali, pa niso imeli s čim se braniti. Ko bi kaj takega se dogodilo v drugih parlamentih, pri tej priči bili bi odstopili vsi ministri, — pri nas v Avstriji pa tebi nič meni nič obsedijo na svojih stolih!

— (*Iz seje družbe kmetijske 5. dne t. m.*) imamo poročati še sledeče: Kranjsko-primorsko gozdarsko društvo naznanja svoj začetek družbi kmetijski, jej pošilja svoja pravila in izreka željo po prijazni vzajemnosti. Odbor enoglasno pritrdi. — Na novo ustanovljena živinska zavarovalnica na Dunaji pošilja svoj oglas s prošnjo, naj bi kmetijska družba jo priporočila gospodarjem. Odbor vzame ta oglas na znanje. — Prošnjo Ljubljanskega magistrata za dovoljenje živinskega sejma 8. dan vsacega meseca, ki je od c. k. deželne vlade bila družbi kmetijski v poročanje poslana, odbor soglasno odobruje. — Za presojo gosp. M. Scheyerjevega predloga, po katerem naj bi družba kmetijska v prevdarek vzela: ali ni prezgodaj, da se napravljajo nove zemljiške knjige (*Grundbücher*), predno ni nov kataster razglašen, je bil po predlogu dr. Bleiweisa poseben odsek izvoljen iz gospodov: predsednika barona Wurzbacha, dr. Poklukarja, Detele, Šolmajerja in Vičelna. — Na poziv družbe kmetijske Dunajske se je sklenilo, peticijo poslati zbornici poslancev, naj bi odobrila predlog ministerstva kmetijstva o svoti za državne subvencije kmetijstva; gosp. grof Barbo se naprosi, zbornici izročiti to peticijo, ostale g. poslance Kranjske pa prositi, da jo podpirajo. — Prošnji profesorja Povšeta za nekatere statistične date, ki jih vsled naročila ministerskega potrebuje o popisu živinoreje Kranjske, se bode rado zadostilo. — Vsled vabila predsedstva vinorejskega kongresa, naj bi družba kmetijska poslala svojega zastopnika v ta shod, ki bode prihodnje